

Bro socken

Innehåll:

- 1 Inledning
- 2 Bevarade kyrkböcker
- 2 Litteratur
- 2 Adresser och länkar
- 3 Historik
- 8 Orter
- 10 Ortnamnen

SCB-kod: 178503

GEOKOD: 1710060

Bro socken omnämns i ett medeltidsbrev från 1307 "*bro*". Socknen blev tidigt annex till By, senare Säffle. Vid 1962 års pastoratsreglering avskildes Bro, Södra Ny och Huggenäs till ett särskilt pastorat med Bro som moderförsamling. 2010 införlivades pastoratet med Säffle pastorat.

Namnet Bro är givet efter gårdarna *Västbro* samt *Östbro*, *Norra* och *Södra*, förr *Bro*.

Bro är en av Näs Härads tio socknar och har en total yta av ca 99,40 km².

Bro kyrka

Foto: Gunnar Jonsson

Bevarade kyrkböcker i Bro

- Husförhörslängder: 1751-
 - Flyttningslängder: 1807-10, 1822-
 - Födelseböcker: 1689-1722, 1734-
 - Vigselböcker: 1689-1723, 1781-
 - Dödböcker: 1689-1726, 1781-
-

Litteratur om Bro

- Värmlandsnäs från forntid till nutid, del II Iwan Schyman
-

Adresser och länkar rörande Bro

- [Näs härad](#)
 - Föreningens sockenombud som kan svara på frågor om Bro
Gunnar Jonsson
Sveavägen 6 C
661 41 Säffle
E-post: gunnar@kilagenealogen.se
-

Historik om Bro

Texten är hämtad från bokverket "Sveriges bebyggelse" 1963 av Sigurd Erixon, med välvilligt tillstånd av hans efterlevande.

Bro socken av redaktör Iwan Schyman

Bro är den nordligaste socknen i Näs härad. Den gränsar sålunda i norr till Eds socken i Grums härad, i öster till Vänern, i söder till Södra Ny och Huggenäs och i väster till Säffle och Kila.

Socken omfattar 9.864 hektar, varav 2.237 hektar åker, 44 hektar tomt- och trädgårdsmark, 217 hektar naturlig äng och 5.949 hektar skogsmark samt 1.261 hektar annan mark. Åkerytan uppgår sålunda till omkring 1/4 av hela arealen. Den relativt stora ängsmarken är belägen kring Brosjön, som i torr tid är endast en dyg grässlätt men i regntider en verklig sjö, där fågellivet, särskilt under våarna, är ganska rikt. Backatjärnet i nordvästra hörnet av socknen håller också på att växa igen. Slöan är det största vattendraget. Den kommer från Södra Ny och Huggenäs och genomflyter Brosjön. Kring denna å och sjön utbreder sig även de största åkerfälten och där ligger även de gamla herrgårdarna med undantag för Mässvik, som ligger vid Vänern på socknens östsidan. De högsta bergen når inte mer än upp till 149 m höjd, en del av Korpåsen på gränsen mot Kila, och 126 m, Labbetansåsen, norr om Mässvik. Det är väl ursprungligen betesmarkerna och den lättodlade jorden i Slöans dalgång och kring Brosjön, som givit möjlighet till tidig bosättning i området.

I förhållande till övriga socknar i Värmlandsnäs kommun intar Bro en särställning ur geologisk synpunkt. Denna är särskilt poängterad i Ingrirud, där kullarna och ravinerna i åkerfälten är starkt framträdande. De mäktiga moränvallarna vid Brosjöns sydända norr om Värmlandsbro är i bygden säregna minnesmärken från den tid, då inlandsisen var på tillbakagång och stod med sin iskant just där, varvid en årsmorän avsattes varje vinter.

Sockennamnet Bro är ju lätt förståeligt - det ansluter sig givetvis till en bro, varmed man

dock i forntiden även kunde mena väg. Broar finns nu för landsvägen, riksväg 45, på synhåll från kyrkan, men landsvägens sträckning här är inte gammal. Djäknens Gyllenius berättar emellertid i sin bok Diarium, att han som tiggarestudent på 1640-talet flera gånger färdades från Slöan vid Mellbyn, dit han hade båt, över land till Kärrholmen vid Harefjorden, där han åter for med båt till Kila kyrka och andra orter väster om sjön. Han berättar också om färder i motsatt riktning. "Vi förde våra saker över Eedet till Broälven (ett annat namn på Slöan), där vi voro över natten." Namnet Bro kan möjligen gälla denna färdväg eller någon till densamma hörande bro.

Folkmängden, som år 1885 torde ha nått sin högsta siffra, 1.726 personer, har nu smält ihop till 943. Orsaken till folkminskningen är jordbrukets mekanisering och tillkomsten av industrier i Säffle och andra orter, som kunnat ge folket ett bättre levebröd.

Bro karakteriseras av sina många herrgårdar. Att det blev så många sådana just här berättas om i en sägen. Det gick så till, att Hin onde kom körande med ett lass herrkarlar. Han kom över sjön från Västergötland och satte av en här och en där på Värmlandsnäs på lämpligt avstånd från varandra. När han kom till By socken, föll rågan av lasset, och när han kom till Bro, stjälppte hela schäsen i ett dike, och herrkarlarna spred sig snabbt i terrängen och bosatte sig där.

Till herrgårdarna hörde många både små och stora torp. Där försökte man försörja sig genom skörd på torpets åkrar och genom att gå på dagsverken på herrgården. Nu återstår bara några murrester av torpställets skorstensstockar och det är ofta timmerträd på de gamla åkrarna. På flera ställen flamlar dock de vildvuxna syrenbuskarnas blommor som violetta moln om försomrarna.

Vart tog torpstugornas folk vägen? Redan förut har sagts, att de fick sitt levebröd vid industrin. Här skall emellertid berättas något om en familj på soldattorpet Norra Sjole under Mellbyn. Dit kom på 1840-talet en Jonas Persson från Kila, född 11 sept. 1819, såsom arrendator. Han gifte sig med Maria Olsdotter, född i Bro 4 nov. 1821. Makarna fick flera barn. Det tredje av dem var en pojke, Olof Johnsson, född den 12 febr. 1851. På hösten 1886 flyttade han till Graninge i Västernorrlands län. Han var då ogift. Det är tydligt, att han liksom en annan broder, Johan, arbetade på järnvägsbygget Storlien-Sundsvall. Han står skriven som stenarbetare. Denne Olof Johnsson blev fader till den kände författaren Eyvind Johnson, en av de 18 i Svenska akademien. Eyvind Johnson har skrivit en novell om sina släktingar från Bro. Den har titeln Soldaterna och är införd i novellsamlingen Sju liv.

Det finns ett flertal fornlämningar i socknen. De äldsta härstammar från stenåldern och består av 7 hållkistor: En vid torpet Dalen på Remmene, en vid gränsen till Bergstorp i Sterserud, en på en höjd norr om Backa, två på Mässvik, Labbetansåsen, en vid Norra Kocklanda, mellan vägen till Stav och Slöan, en på Remmenetorp vid gränsen mot Huggenäs och en på Hammars skogsmarker mot Ekholmssjön. 34 lösa föremål från stenåldern har tillvaratagits, från trindyxor till skafthålsyxor, spjutspetsar, flintdolkar och bärnstenspärla. Från bronsåldern härstammar gravrösen, ett vid manbyggnaden på Västbro, ett intill landsvägen vid Brotorp, två stora rösen på Hammars ägor vid Slöan i närheten av torpet Petersburg, ett i Sterserud, flera rösen i Sterserudstorp, ett på udden nordost om Näsvisken på Mässviks marker, ett röse på Dagsholmen och ett på Killingeholmen.

Ett mycket intressant fornlämningsområde ligger på udden av en av de årsmoräner vid södra ändan av Brosjön, som förut omnämnts. Där finns en vacker kulle, som är 13 m i diameter och har en höjd av 2 m. Söder om denna en rund stensättning med 5 stenar i och i mitten en rest flat håll. Vidare finns en domarring där med 6 stenar synliga.

Gravar av denna typ brukar dateras till romersk järnålder, från Kristi födelse till 400-talet. Gravfält finns vidare vid Södra Östbro, ett 20-tal kullar, vid Ingrirud, Hagaborg, ett 10-tal jordblandade rösen, ett gravfält vid Nolby, öster om allén till Hammar, samt enstaka högar öster intill kyrkogården, i grustag vid Godås och Nästerud askgömmen.

En egendomlighet för socknen är den långa räckan av fornborgar, som finns på åsarna mellan Harefjorden och Väneren. På en sträcka av ca 13 km ligger sådana borgar på Korpåsen i väst, på en ås vid Backa och på Hammars ägor vid Ekholmssjön i norr och på Labbetansåsen vid Mässvik i öster. Härtill synes också Västbro herrgårdsbyggnad och Bro kyrka vara belägna inom en gammal fornborgs murar och bergbranter. Även finns en fornlämning av borgliknande typ på Remmene ägor i gränsen mot Björudstorp i Säffle. Här synes ha varit en strategiskt viktig bygd under forntiden, men det skulle föra för långt att här gå närmare in på denna sak. I Iwan Schymans bok Värmlandsnäs II är dessa förhållanden utförligt behandlade.

Av byarna i socknen är Ingrirud mest intressant. Där var det på sin tid krog. Ett par manbyggnader i byn har genom sin storlek herrgårdskaraktär. Här finns också en stor fura, som kallas "Tupptallen", och genom den är en stång rest med en tupp som flöjel i topp. Ingen känner till någon tradition kring den; man vet endast att tupptallen funnits i århundraden.

Tätbebyggelsen i socknen är koncentrerad till området vid Värmlandsbro järnvägsstation. Där startades någon diversehandel omkring senaste sekelskiftet, och det har blivit ett par affärer till senare. Med tillkomsten av Bronäs industrier 1953 och centralskolan för norra Värmlandsnäs har tätorten vuxit snabbt under de allra senaste åren med huvudsakligen enfamiljsvillor för arbetare, lärare och industritjänstemän.

I Värmlandsbro ligger också Höglunds snickeri- och smidesverkstad, som utvecklats från en gammaldags smedja för

huvudsakligen jordbrukssmiden till en verkstad för fabrikation av lastbilsflak, släpvagnar för bilar o. dyl.

Under några år på 1770-talet fanns ett glasbruk inom socknen. Det anlades 1773 på Mässvik av Carl Ulrik Olivecrona och utgjorde en fortsättning på Annebergs glasbruk i Botilsäter. Av sockenstämmoprotokoll framgår, att bruket härjades av eldsvåda, varefter det uppfördes på Buda egendom i den angränsande Eds socken. Den 19 dec. 1786 erbjöds karlarna i Bro att få hugga ved på Mässviks skogar till glasbrukets behov, varvid de skulle få en daglön i förskott i form av mjöl. Glasbruket kallades Liljedahl, när det anlades i Bro, och detta namn fick det behålla, sedan det uppförts i Buda.

År 1912 bildades en mejeriförening, som i Brosäter byggde ett mejeri, där mjölktilförseln de första åren uppgick till omkring 300.000 liter. Mejeriet nedlades emellertid som en följd av de svåra ekonomiska påfrestningarna efter första världskriget.

I början av 1900-talet verkade jordbruksaposteln P. J. Rösiö med föredrag i bygden. En bättre skötsel av den naturliga gödseln och användande av torvströ var ett par av de saker han pläderade för. I Bro byggdes också 1905 Ingridruds torvströfabrik. Den ägdes av en förening, som emellertid gick i likvidation 1948, emedan tillverkningen inte längre var lönande.

Egendomarna Västbro, Sörbro, Norbro och Stav slog sig samman 1902 och köpte en 16 hästkrafters lokomobil för att dra tröskverk, kvarn och en cirkelsåg. Kvarnen och sågen var belägna vid Västbro.

I Bro var man också först i bygden med att bilda en mjölkkontrollförening. Det skedde i maj 1902 och den fortsätter ännu i Nässets kontrollförening. Man var även först med att bilda lantmannaförening, vilket skedde 1905. Redan i början av 1930-talet började man på de större gårdarna anlägga silos för bevarandet av grönfodret enligt AIV-

metoden, och 1941 fanns ett 10-tal sådana silos på Västbro och lika många på Hammar.

En bild av jordbruket vid slutet av 1700-talet får vi i professor Liljeblads Dagboksanteckningar från en resa genom Värmland 1797, tryckt i årsboken Värmland förr och nu 1924. När han kom till Bro, såg han åkrar, som var bättre lagda och dikade än vanligt här i landet. Det gällde gården Remmene, som ägdes av fänrik Sjöbom. Denne hade konstruerat en dikesplog, som redan var beskriven i Vetenskapsakademiens handlingar. Han hade också upfunnit och provat en ny skärplog i stället för den gamla ristplogen. Hans åkrar, som här väckte de resandes uppmärksamhet, skulle dock inte ha gjort det i Uppland eller Östergötland. "Det vackraste jag såg var hans ängsvallar, ordentligt besådda med höfrö. De stod härliga som sädesåkrar. Han försäkrade, att han hade mer inkomst av sina fröland än av den ymnigaste åker."

Remmene gård har också varit föregångare ifråga om svinaveln. Dit kom 1872 norrmannen F. M. Mohn, som importerade avelsdjur från utlandet och sålde avkomman till andra jordbrukare i länet. Han fick på en lantbruksutställning 1901 inte mindre än 11 medaljer i silver och brons för utställda svin, får och höns.

Med förbättrade kommunikationer blev förbindelsen med Säffle (köping 1882, stad 1951) allt livligare. Jordbrukarna anslöt sig till mejeriet där, likaså överflyttade man affärerna till Centralföreningens lager där och levererade slaktdjuren till Säffle slakteri. Även när det gällde andra varor än lantbruksprodukter blev Säffle inköpsorten. Säffle-Tidningen, Nya Wermlands-Tidningen och Värmlands Folkblad är de i socknen mest spridda tidningarna.

Bro kyrka är av medeltida ursprung. Omkring år 1910 hittades i en åker vid Sterserud ett fragment av en medeltida dopfont, som tillhört kyrkan. Enligt Otto Sjögrens Sverige förskriver det sig från 1100-talet. Landshövdingeberättelsen av år 1692 uppger, att Bro har en gammal kyrka med torn av sten på Västbro säteris ägor. En svag

tradition förtäljer, att socknens första kyrka skall ha stått i Sterserudstorp. År 1730 kom man på sockenstämma överens om, att varje matlag skulle framskaffa 20 goda spån och en spik till varje spån och dessutom skulle köpas 10 tunnor tjära för kyrkans bråning. Denna spåning och bråning avsåg bl.a. kyrktornet, som var av trä. Detta träorn stod inte vid kyrkans västra gavel utan en bit in på taket.

På majstämman 1749 beslöts uppdraga åt bildhuggaren Isac Schullström att reparera altartavlan. I maj 1762 beslöt man börja arbetet med ny tornbyggnad. Men de herrar, som hade saken om hand, tog sig också före att förlänga kyrkobyggnaden i väster med 8 alnar, vilket föranledde många protester. År 1776 var dock arbetet med tillbygge och torn färdigt, och den 12 aug. 1781 hade sockenborna fågnaden att se kyrkan även rappad. År 1815 byggdes sakristian. Det 1776 färdigbyggda tornet hade ingen spira utan endast en fyrslagen huv. Spiran sattes upp 1895.

I inventariet 1739 nämnes bl.a. "En liten båt, hängande på ett garnsnöre i gången". Här var det tydligen fråga om ett votivskepp, det enda nämnda i Säfflebygdens kyrkor. Det är emellertid förkommet. Här är också Petter Lindströms, översten Alexander Tomessons och kapten Hårds huvudbaner. "En funt av täljsten (bortkastad) ", heter det. På korväggen till höger sitter Rosenbielkes, Ugglas och Hildrings vapen, vilka förut torde ha varit placerade på predikstolen eller altartavlan.

I Bro verkar Bro missionsförsamling, som är ansluten till Sv. missionsförbundet och räknar sin tillblivelse från 1879. Detta år den 4 sept. invigdes Sterserudstorps missionshus. Föreningen bedriver även söndagsskolverksamhet.

Barnundervisningen i Bro synes ha börjat vid slutet av 1700-talet. År 1779 utsågs nämligen klockaren Olof Andersson i Sandåsen att hålla skola för socknens barn. Det upplystes, att frälsefogden på Hammar, Karl Johan Winther, också sökte befattningen. År 1824 enades

sockenbönderna att försälja överskottssäden i fattigmagasinet, bilda en fond för pengarna och denna fond skulle användas för införande av växelundervisningen i skolan. År 1837 beslöt man att förena klockar- och lärartjänsten och inrätta en med allvar påtänkt växelundervisningsskola. En del tyckte dock, att barnen skulle ta skada till både seder och kunskap, om en sådan skola upprättades.

Någon riktig ordning på skolproblemet blev det dock inte förrän 1842, då socknen indelades i skolrotar och ett nytt reglemente antogs. I nov. 1845 beslöts, att en fast skola skulle finnas i socknen. Den skulle förläggas till Jordstorp i socknens geografiska medelpunkt. Lästiden skulle vara 14 veckor årligen på sommaren och ta sin början 1847. Jämte den fasta skolan beslöts också om ambulatorisk skola på två stationer. I nov. 1855 förelåg förslag om att bygga skola i västra "läsekretsen". Något bygge blev det emellertid inte, utan man inrättade i stället en ny skola i sockenstugan vid kyrkan.

År 1858 föreslogs inrättandet av småskolor, men sådana blev det först 1864. Kapten H. von Axelson på Mässvik ställde 1865 kostnadsfritt skolrum till förfogande. Skolhus byggdes 1876 vid Västbro, och kort därpå blev det även skolhus vid Hammar. Skolhuset i Jordstorp flyttades till Brosäter. Heltidsläsning infördes med vårterminen 1920, och samma år byggdes ett nytt skolhus vid Bynsberg.

Men vid den tiden hade folkminskningen redan gjort den så utbyggda skolorganisationen alltför dyrbar. År 1939 hade man en ny plan klar, och enligt denna skulle hela socknen utgöra en enda skolrote. Tio år senare beslöts bygga skolhus för centralskola vid Sörbro, och då denna trädde i verksamhet den 27 febr. 1953 upphörde undervisningen i de gamla skolhusen.

Bro socken hade fattigstuga redan vid början av 1700-talet. Man hade dock många fattiga, och på stämman 1758 ansågs, att det vore ganska väl, om de bleve inrotade på socknen, så att de inte behövde tigga till sitt nödortf. Det var dock svårt att hindra

tiggeriet, och 1770 beslöts, att de som går utom socknen och tigger skall förses med en bleckplåt, varå sockennamnet står ingraverat. År 1773 förbjöds de fattiga att gå utom socknen och tigga, och gjorde de det skulle de få sitta en söndag i stocken utanför kyrkdörren. De fattiga var "självsvåldiga, onöjda och pockande", hette det i ett protokoll 1774. Året därpå beslöts, att om någon sockenbo ger åt tiggare från andra socknar, skall denne böta 5 rdr till kyrkan. År 1786 beslöt man köpa lin och blånor på fastingens marknad och låta kvinnfolken spinna och väva. Dessa alster skulle sedan försäljas på auktion. I lön skulle de erhålla en viss mängd mjöl och 2-3 sillar för varje spånad. År 1801 hade de fattigas antal i Bro stigit till 92.

Vid början av 1800-talet inrättades fattigmagasinet, dit jordbrukarna inlevererade viss spannmål under goda år. Av denna spannmål skedde utdelning till de fattiga. Med den nya kommunallagens tillkomst och tillämpning 1863 kom fattigvården under kommunalstämman och därmed i ett bättre läge. Kommunen sökte 1912 lösa sin fattighusfråga, men först 1932

byggdes ålderdomshemmet. Nu har man också ett pensionärshem i Värmlandsbro, och flera har planlagts.

I Bro kommun infördes fullmäktigeinstitutionen 1939, sedan det blivit i lag bestämt, att kommuner med över 700 invånare skulle ha kommunalfullmäktige. Den 1 jan. 1952 ingick socknen i den då bildade Värmlandsnäs storkommun.

Den äldsta föreningen i socknen är missionsföreningen. Därefter kommer nykterhetslogen Liljan, som startades 1 mars 1909 av en bonde, vilken då, vid 18 års ålder, blev dess ordförande. År 1921 byggdes ordenshuset i Bråten. Medlemsantalet har växlat mellan 30 och 76. Av de 40 medlemmar, som logen hade vid sitt 40-årsjubileum 1949, var 28 av samma släkt och barn och barnbarn till logens stiftare.

Socken har intill 31 dec. 1961 tillhört Säffle pastorat men bildade 1 jan. 1962 pastorat tillsammans med Södra Ny och Huggenäs och med Bro prästgård som bostad för kyrkoherden.

Orter i Bro

- binamn

* försvunnet

stavning enligt jordeboken

Namn	Binamn	Mantal	Jordnatur	RT90 x	RT90 y
Algustad-	Godås	1/3	fr	6567230	1344600
Arvidstorp	Nolbytorp-	1/4	fr	6570460	1340360
Backa		1/2	sk	6569200	1336700
Bengtstorp-	Berg	1/8	sk	6566550	1342240
Berg	Bengtstorp-	1/4	sk	6566660	1342160
Berg	Jorstorp-	1/4	sk	6566660	1342160
Bergstorp-	Gäddviksskog	1/8	fr	6566190	1346570
Bro		Socken		6565820	1339820
Brosäter V		1	sk	6565000	1343950
Brosäter Ö		1	sä	6564620	1343720
Brotorp		1/4	sk	6566760	1341400
Byn-	Bynsberg	1/2	fr	6569350	1337700
Bynsberg	Byn-	1/2	fr	6569350	1337700
Dammhult		1/4	fr	6569860	1342900
Finntorp	Finntorp Ö-	1/4	sk	6566130	1342060
Finntorp Ö-	Finntorp	1/4	sk	6566130	1342060
Godås	Algustad-	1/3	fr	6567230	1344600
Gäddvik		1/2	fr	6568700	1347220
Gäddviksskog	Bergstorp-	1/8	fr	6566190	1346570
Hammar		1	sä	6568530	1340560
Hasslebacka		1/3	fr	6570040	1337420
Ingrirud		1	fr	6568320	1343890
Ingrirudstorp	Jonsbol-	1/4	fr	6569860	1344590
Ingrirudstorp	Skogen-	1/4	fr	6569860	1344590
Jonsbol-	Ingrirudstorp	1/4	fr	6569860	1344590
Jorstorp-	Berg	1/8	sk	6566740	1342110
Kocklanda N		1	kr	6563000	1339550
Kås*		Torp	ky	6568190	1339960
Källserud		1/3	fr	6569150	1343000
Labbetan	Stensberg-	1/4	fr	6570800	1345320
Ladugårdsberg-	Stavstorp	1/8	sk	6564200	1340250
Löve	Löved-	1/2	sk	6563970	1344670
Löved-	Löve	1/2	sk	6563970	1344670
Mellbyn		1	sä	6568870	1341140
Mässvik		1	sä	6569700	1346230
Mässviksskogen-	Mässvikstorp	1/4	fr	6570680	1346090
Mässvikstorp	Mässviksskogen-	1/4	fr	6570680	1346090
Mölnslätten		1/2	sk	6565730	1344580
Nolby		1	fr		
Nolbytorp-	Arvidstorp	1/4	fr	6570460	1340360
Nordbro-	Östbro N	1	kr	6566060	1340660
Nytan*	Takene*	1/2	kr		
Nästerud		1/4	fr	6570200	1338130

Remmene		1	sä	6564890	1338950
Remmenetorp		1/3	fr	6563970	1338240
Sandåsen		1/4	sk	6565180	1342580
Sjole N		1	fr	6568600	1341490
Sjole S		1	sk	6568600	1341490
Skogen-	Ingrirudstorp	1/4	fr	6569860	1344590
Stav		1	kr	6564800	1340400
Stavstorp	Ladugårdsberg-	1/8	sk	6564200	1340250
Steglerud-	Stelerud	1/2	fr	6563150	1343600
Stelerud	Steglerud-	1/2	fr	6563150	1343600
Stelerudsskogen		1/8	fr	6563390	1342600
Stensberg-	Labbetan	1/4	fr	6570800	1345320
Stirserud		2/3	sk	6566650	1343260
Stirserudstorp		1/3	sk	6567800	1343280
Stubbetorp		1/4	fr	6570440	1339770
Söderbro-	Östbro S	1	kr	6565850	1340630
Takene*	Nytan*	1/2	kr		
Tarm		1/2	fr	6570810	1341750
Värmlandsbro		Tätort		6565650	1340600
Västbro		2	sä	6565890	1339810
Östbro N	Nordbro-	1	kr	6566060	1340660
Östbro S	Söderbro-	1	kr	6565850	1340630
Övenstorp*		Torp	sk		

1 Arvidstorp

1/4 fr. - Nohbytorp 1634 1680, Nohbytorp el. Arfwedztorp 1715, Nohlbj el. Arfwedztorp 1725, Nolby el. Arvidstorp 1877, Arvidstorp **1918** jb. - Nohbytorpet 1629 tl, Nohbytorp 1660 db, Nohlbjtorp el. Arfwedztorp o. 1700 lh, Arvids Torp el. Nohlbjtorp 1751 kb, Arffuidstorp 1657 db, Arvidstorp ek bek GS. ~ Första g. jb 1634, frälseby., sedan hmn 1/4 mtl, äldst med namnet *Nohbytorp* (jfr *Nolby*).

1 Backa

1/2 sk. - Backe 1568, Backa 1572 **1877** jb. - Backa 1556 tl, Backe o. 1645 Gs s. 97. ~ Första g. jb 1568, kyrkotorp, sedermera hmn 1/2 mtl. Namnet är gammal böjd form av *backe*. Byn ligger i backig terräng.

1 Berg

Bengtstorp, Jorstorp 1/4 sk. - Bengz och Ionstorp 1691, Bengztorp el. Ionstorp 1715, Bergz el. Iorstorp 1725, Berg el. Jordstorp 1825 1877, Berg **1917** jb. - Bengtz el. Jordstorp o. 1700 lh, Bengztorp 1657 db, Bengtstorp 1736 1780t. lh 1751 kb, Bergstorp 1780t. lh ek GS, Jonstorp 1736 lh, Jordstorp 1780t. 1815 lh ek GS, Jorstorpet 1751 kb, Berg el. Bergstorp, Berg el. Jordstorp, Bergstorp, Jordstorp bek. ~ Namnet *Berg*, som icke användes i dagligt tal, beror på en förvanskning i skrift av det äldsta namnet *Bengts och Jonstorp*. I dagligt tal kallas ännu 1/8 mtl *Bengtstorp* och 1/8 mtl *Jorstorp*, vilket sistnämnda uppvisar samma utveckling av *Jons-* till *Jors-*, som träffas i flera andra ortnamn (se t. ex. SOÄ XIV s. 198).

Bro

Socknen, som nämnes 1307, är annex till By. Namnet är givet efter gårdarna *Västbro* samt *Östbro*, *Norra* och *Södra*, förr *Bro*.

Namnformer före 1540: bro 1307 SD 2 s. 1367 dipl, Broo s. 1414 SDns 2 s. 786, parochia Broo 1414 SDns 2 s. 787, bro s. 1423 dipl, broo 1438 1441 dipl, Bro soken 1503 N. o. H. II s. 72.

Jordeboksformer fr. o. m. 1540: Bro s. 1540 **1877**.

Övriga namnformer: Anexa Bro 1556 tl, Broosockn o. 1643 Gs s. 81, Bron Sochn 1660 db, Brodsätter 1560, reg 29 s. 548, -säter 1773 Fw s. 313, Bro el. Brosäter Annexa 1779 Fw s. 906.

Brosäter

- Brosät(h)er 1414 SDns 2 s. 786, Brosett(h)er 1503 N. o. H. II s. 72, 73. - Brosätter 1540, -sätter (-setter) 1550 1725, Brosäter 1825 **1877** jb. ~ Sedan jb 1540 upptas två gårdar. Ursprungligen har väl bebyggelsen utgjort en *säter* till *Bro* (se *Östbro Norra* och *Södra*).

1 Västra (B.) 1 sk. - Wäst: B. 1715, B. Västra 1825, B. Westra **1877** jb. - Wästre Brosäter 1620 db. ~ Ä. jbr skattehmn 1 mtl.

1 Östra (B.) 1 fr (säteri). - Ö: B. 1633 1686, Öst: B. 1715 1725, B. Östra 1825 **1877** jb. ~ Ä. jbr frälsehmn 1 mtl.

1 Brotorp

1/4 sk. - Brotorp o. d. 1691-**1877** jb. - Brotorpit 1600 tl. ~ Första g. jb 1691, kronohmn 1/4 mtl, senare skatte. Gränsar till N. Östbro, förr *Bro*.

1 Bynsberg

1/2 fr. - Bynn 1551 1633, Bjen(n) 1568 1725, Byn 1825 1877, Bynsberg **1917** jb. - Byn el. Bynsberg bek, Bynsberg el. Byn 1790t. lh, Bynsberg 1810t. 1850t. lh Rg ek GS Sve 5 s. 505. ~ Första g. jb 1551, kyrkotorp (präste), sedan hmn 1/2 mtl. Namnet är bildat av det urspr. *Byn* genom tillägg av *-berg*. Gården ligger på en upphöjning i terrängen.

1 Dammhult

Dammholt 1/4 fr. - Damhult 1656 1877, Dammhult **1916** jb. - Damhultet o. 1644 Gs s. 96. ~ Första g. jb 1656, frälshmn 1/4 mtl. S. led. är *bult* (dial. *holt*) 'skog'. Ligger vid en bäck i lövskog.

1 Finntorp

1/4 sk. - Öst: Fintorp 1691 1725, Fintorp Östra 1825, Fintorp 1877, Finntorp **1917** jb. - Fintorp 1657 db 1736 lh, Ö. Fintorpet 1667 db. ~ Första g. jb 1691, kronohmn 1/4 mtl. F. led. är väl urspr. ordet *finn(e)* 'finne'. Anledningen till den förr brukade benämningen *Östra* är oklar.

1 Godås

1/3 fr. Binamn: **Algustad**. - Godass 1600, Godåass 1610, Goåss 1621 1633, Goås o. d. 1660-1725, Godås **1877** jb. - Algustad 1600 tl 1850t. lh, -stadh o. 1645 Gs s. 97, -sta 1648 db, Algotstad 1672 db, Ahlgustad el. Goås 1751 kb, Goåss 1652 db. ~ Första g. jb 1600, kyrkotorp, snart hmn 1/2 mtl. Gården, som ligger på en obetydlig ås, är kanske uppkallad efter det äldre *Godås* i Eskilsäters sn, där f. led. väl är urspr. best. form av adj. *god*. Binamnet uppträder tidigt. Dess f. led är mansn. *Algut* (jämte *Algot*), och s. led. är *stad* 'bostad'. Ett torp uppges db 1652 såsom upptaget på Godås' ägor av Anders *Algutsson*.

1 Gäddvik

1/2 fr. - Gettevig 1503 N. o. H. II s. 73. - Gäddeuik 1540, Gied(h)euickenn 1542 1545, Geddeuickenn 1546, Gedduick 1590, Giäddewijk 1633 1725, Gjeddevik 1825 1877, Gäddvik **1917** jb. ~ Ä. jbr skattetorp, sedermera hmn 1/2 mtl; upptas jb 1540-43 i Huggenäs sn, 1545-48 i By sn, 1550-51 i Kila sn, 1568-69 med Grorud i S. Ny sn. Gården ligger vid en vik av *Mässviken*, där bl. a. *gädda* fiskas.

1 Gäddviksskog

1/8 fr. - Bergztorp(h) 1662 1686, Bergstorp 1825 1877, Bergztorp el. Giäddewijksskog 1725, Gäddviksskog **1917** jb. - Bergztorp el. Giäddewijks-skoug o. 1700 lh, Giäddewiksskogen el. Bergstorp 1751 kb, giäddwijkeskogh 1673 db, Gäddeviksskog ek bek GS. ~ Första g. jb 1662, torp ("opt. på Giäddewijks ägor"), snart skattehmn 1/8 mtl. Hette urspr. *Bergstorp*. Ligger i småkullig terräng och har varit ett torp till *Gäddviken*.

1 Hammar

1 fr (sät.). - ?hamar 1325 SD 3 s. 677. - Hamer 1540 1551, Hammar 1568 **1877** jb. ~ Ä. jbr gudoms- (kl.-) gods (1540 präste). Namnet är ordet *hammar* i den gamla bet. 'bergshöjd, höjd'.

1 Hasslebacka

Hasselbacke 1/3 fr. - Häsle Backa 1571, Hessebacka 1572 1600, Häsle- 1621, Hasslebacka 1610 **1877** jb. - Heszlebacka 1572 tl, Helzebacka 1581 tl, Hasselbacka 1840t. lh Rg. ~ Första g. jb 1571, kyrkotorp, sedermera hmn 1/3 mtl. F. led. är äldst *hässle* 'hasselskog'; s. led. är gammal böjd form av *backe*.

1 Ingrirud

1 fr. - Jngretere(t), Jngreteret 1503 N. o. H. II s. 72, 73, 94. - Ingridirvdh 1540, Ingridherud 1542, Ingerudh 1543 1686, Ingrierud 1548 1877, Ingolffzrud 1568, Inngriarudh 1572, Ingrirud o. d. 1576 **1917**, Ingrirudh 1600, Jngersrudh 1633 jb. - Ing'dervd 1546 tl, Ingria'dh 1556 tl, Jngrirod 1628 värml. db, Ingerrödh 1640t, lh, Ingerirud 1751 kb, Ingrirud o. 1700 1850t. lh 1808 ln ek bek GS. ~ Ä. jbr skattehmn 1 mtl. F. led. är urspr fsv. gen. *Ingridha(r)* av kvinnon. *Ingrid*. S. led. är *rud* 'röjning'.

1 Ingrirudstorp

1/4 fr. - Ingrirudstorp 1654, Ingrirudztorph 1660, Ingrierudstorp 1825 1877, Ingrirudztorp el. Jonsboll 1680, Jngerudztorp el. Joensbohl 1686, Ingrirudztorp el. Ionsbohl 1715, Ingrirudstorp **1917** jb. - Torpet Skoghen 1653 db, Joensbohl 1665 db, Jngrirodztorp 1669 db, Ingrirudstorp ek bek GS, Tärpet 1673 db, ?Torpet Jngerbjyn i Broo Sochn 1664 db. ~ Första g. jb 1654, skattehmn 1/4 mtl ("upt. på Ingriruds ägor tillökt 1654"). Tydlig urspr. ett *torp* under *Ingrirud*; uppges i db 1653 vara upptaget på Ingriruds ägor "för tijo Åhr sedan". Namnet användes icke i dagligt tal. Kallas ibland *Stensberg* (se det närbelägna *Labbetan*).

1 Kocklanda, Norra

1 kr. - Cokla . . . 1540 (uppt. i Huggenäs sn), Kocklandha 1542, Koch- 1543, Cocklande 1546, Käcklande 1568, Kocklanda 1572 1590, Koclandh 1576, Kook- 1600, Kochlanda 1610 1621, N. K. 1633, N. Kocklanda 1660 1680, N. Kroklanda 1686, N^a Käcklanda (Koch-) 1715, N^a Kocklanda 1725, Kocklanda Norra 1825 **1877** jb. - ?Koglanda 1540 Skjb s. 5, Koglanda 1571 tl, ?Koclanda 1540 Skjb s. 172, Koklanda 1546 tl, Kalflanda 1640t. lh. ~ Ä. jbr domkyrkogods 1 mtl. F. led. är till sin härledning obekant. S. led. är pl. av *land* i bet. 'terräng, företrädesvis odlad'. Benämningen *Norra* är given till skillnad från *Södra K.* i Huggenäs sn.

Kås

- Kåås 1550 1715, Kås 1568, Kååss 1572 1576, Kåss 1580 jb. - Kåss 1629 tl, Kåhs 1751 kb, ?Gåås 1673 db (torp under Hammar). ~ Jb 1550-80 kyrkotorp (präste). Namnets härledning är okänd.

1 Källserud

1/3 fr. - KäälzRwdh 1571, Kilssrudh 1572, Kälss- 1576, Kelss- 1581, Kiels(s)rudh 1610, Kielsrudh 1621, Kiäss- 1633, Kiälsserudh 1686, Kiel(l)serud 1715 1725, Kjelserud 1825 1877, Källserud **1916** jb. - Kelzsrudh 1572 tl, Kälzrydh 1581 tl, Kelssrodh 1629 tl, Kiälserödh 1640t. lh, -rud 1744 lh, Källserud 1808 Hln ek bek GS. ~ Första g. jb 1571, kyrkotorp, senare hmn 1/3 mtl. F. led. är gen. av mansn. *Käll* (ä. *Kättil*). S. led. är *rud* 'röjning'.

1 Labbetan

1/4 fr. Binamn: **Stensberg**. - Labbetagen 1581 1600, -tegen 1610, -tann 1621, Labbetan 1633 **1877** jb. - Labbetan 1590 tl, -ta 1744 lh 1808 Hln, Lappetan 1629 tl, Labbetan Stensberg 1912 ml. ~ Första g. jb 1581, kyrkotorp, senare hmn 1/4 mtl. F. led. är urspr. fsv. gen. av det fsv. mansn. *Labbe*. S. led. är urspr. best. form (i dat.) av det fsv. *taka* 'intaga'. Binamnet innehåller väl i f. led. gen. av mansn. *Sten*.

1 Löve

1/2 sk. - Löffue 1606, Löffäs 1610, Lööf(f)öön 1621 1633, Löffwe 1660 1686, Löfwed 1715 1725, Löfed 1825 1877, Löfve **1917** jb. - Löffue 1600 tl, Löfua 1610 hjonelagslängd, Löfföö 1642 db. ~ Första g. jb 1606, skattetorp, snart hmn (1/3, 1/2 mtl). Namnet är sannolikt liksom det no. *Lauve* (se Rygh, NG VI s. 341 och VIII s. 8) urspr. en gammal pl. *löva(r)* med bet. 'ställe bevuxet med lövträd'. Formen Löfed beror på missuppfattning.

1 Mellbyn

1 fr (sät.). - mädhilby 1423 dipl. - Mädelby 1540, Medelbyynn 1543, Melbyynn 1542 1568, -binn 1546 1551, -by 1572, -byn 1576 1585. Mälby 1590 1610, -byn 1621 1725, Mellbyn 1715, Mällbyn 1825 1877, Mellbyn **1916** jb. - Mädelbyn 1546 tl, Mälby 1808 Hln, Mellbyn 1751 kb 1779 Fw s. 773 ek bek GS. ~ Ä. jbr frälshmn 1 mtl. F. led. är urspr. fsv. *mädhal, midhil* 'mellerst'. Namnet anger belägenheten i förhållande till *Nolby* och Hammar.

1 Mässvik

1 fr (säteri). - Messowich 1367 dipl, (badha) Messvikana 1367 dipl, Mässåwik 1414 SDns 2 s. 786. - Mässeuik 1540, Messeuick 1542 1576, Melleuich 1546, Mellisswick 1551, Messeuich 1581, Mossewijk 1621, Mäsåwijk 1633, Måhssewijk 1660, Mässewijk 1680 1725, Mässevik 1825 1877, Mässwijk 1715, Mässvik **1917** jb. - Messevick 1556 tl, Meseuich 1603 värml. db, Mäszwijk o. 1700 lh. ~ Ä. jbr frälshmn 1 mtl. Gården ligger nära *Mässviken*. F. led. är möjl. urspr. fsv. gen. **Mässa*- av ett mot no. älvn. *Messa* svarande namn på den bäck, som faller ut i viken. Detta namns härledning är okänd.

1 Mässvikstorp

1/4 fr (rå och rör). - Mässewück Törp 1568, -uickstarp 1572, Messeuick torp 1573, -viicktorp 1600, Messerwichtorp 1590, Messewijkz- 1610, -wijchz 1621, Mässewijkstorp 1633, Måhssewijketorph 1660, Mässewiktorp 1825 1877, Mässwijkztorp 1715, Mässvikstorp **1917** jb. - Messewiiktorpit 1600 tl, Mässewijketorp 1643 db. ~ Första g. jb 1568, frälsetorp, sedermera hmn 1/4 mtl. Saknas jb 1574-89. Tydligt från början ett torp under *Mässvik*, dit det ännu hör.

1 Mölnslätten

Molnslätten 1/2 sk. - Mölnneslätth 1571, Molnne- 1572, Mölneslett 1576 1610, -slätt 1621 1633, Mölnneslätt 1686, Mölnslät 1660, -slätt 1680 1725, Mölnslätten 1825 **1877** jb. - Mölneslet 1564 tl, Molnessetther 1581 tl, Mölneslettan 1600 tl, -slött 1619 db, -sletth 1619 db, Mölnnäs Slättan, Mölnäässlättan 1640t. lh, Målnesslött 1619 db, -slättan 1674 db, Målslätta 1744 lh, Mölslet 1635 db, Moolslät 1636 db. ~ Första g. jb 1571, skattetorp, sedermera hmn (1/3, 1/2 mtl). F. led. innehåller det gamla ordet *mölna* 'kvarn' (för vokalkvaliteten i uttalet jfr Kallstenius, Bärgsl. ljudl. s. 40 r. 5 f.); s. led. är best. form av subst. *slätt* f. Väderkvarn finns på ägora.

1 Nolby

1 fr. - Nordby 1540 1568, Norby 1542 1610, Norbin(n) 1546 1551, Nolby 1576 1633, Nolbyen 1680, Nolby **1877** jb. - Nordby 1546 tl 1604 db. ~ Ä. jbr frälshmn 1 mtl. Nämnas ej i dagligt tal. Hör under Hammar. F. led. är *nol*, dial.form för *nord*. Namnet anger belägenheten i förhållande till *Mellbyn* och Hammar.

1 Nästerud

1/4 fr. - Nästerudh 1600 1686, Nässerudh 1610, Nästerud 1715 **1877** jb. - Nesterodh 1629 tl, -rud Sve 5 s. 505. ~ Första g. jb 1600, kyrkonyb., snart hmn 1/4 mtl. F. led. är best. form av *näst* 'närmast'; s. led. är *rud* 'röjning'. Namnet synes vara givet i förhållande till Bynsberg eller Hasslebacka.

1 Rämmene

Rämne 1 fr (sät.). - Rämmene 1540, Remuna 1542, Remune 1543, Remene 1546 1550, Remene 1551, Rämmene 1568 1686, Remenne 1572, Rämmene 1576 **1877**, Remmen 1610, Rämmene 1825 jb. - Rämmene 1540 Skjb s. 5, Rämmened 1779 Fw s. 877, ?Rämmenäs 1779 Fw s. 629. ~ Ä. jbr domkyrkohmn (präste), senare frälshmn 1 mtl. Namnets härledning är okänd.

1 Remmenetorp

1/3 fr (rå och rör). - ?Remerss 1540, ?Römenes 1542, RämmenteTorp 1571, RämmenteTorp 1680, Remennetårp 1572, Remenetårp 1576, Rennetorp 1610, Remmenetorp o. d. 1621-**1877**, RämmenteTorp 1686 jb. - Remenetorp 1581 tl, Rammentorp 1751 kb, Remmetorp 1800t. lh, ?Rämmente 1779 Fw s. 629. ~ Jb 1540 torp (i Millesviks sn), 1542 prästetorp, 1571 kyrkotorp, sedermera hmn 1/3 mtl. Om citaten jb 1540-42 avser denna enhet är ovisst. Saknas jb 1543-70 och 1577-1608. Hör under *Remmene*.

1 Sandåsen

1/4 sk. - Sandåsen 1623 1686, Sandåsen 1680 **1877** jb. - Sandåhs 1640t. lh. ~ Första g. jb 1623 ("skattl. 1623"), skattehmn 1/4 mtl.

Sjole

- Skulle 1503 N. o. H. II s. 73. - Skiole 1540 1621, Skiole 1542 1680, Skio(h)la 1543 1725, Skio(r)e 1568, Skio(h)la 1590 1715, Skiole 1610, Skiole 1621, Sjole 1825 **1877** jb. - Skyöla 1540 Skjb s. 172, Skiole 1546 1556 tl 1602 värml. db 1657 db, Siöla 1581 tl, Siöla, Siöla 1629 tl, Skiole 1631 db, Skiole, (S(k)iohle 1640t. lh, Skiole 1808 Hln, Sjole GS. ~ Sedan jb 1540 upptas två gårdar. Namnets härledning är ovisst, då äldre medeltida belägg saknas.

1 Norra (S.) 1 fr. - N^a S. 1715, Norra S. 1723, S. Norra 1825 **1877** jb. - öffuer Siöla 1663 db, Öfra S. 1690t. 1744 lh. ~ Ä. jbr frälsehmn 1 mtl. Norr om följ.

1 Södra (S.) 1 sk. - S^a S. 1715, Söd. S. 1725, S. Södra 1825 **1877** jb. - Nedre Skiole 1664 db, Nedra S. 1690t. 1850t. lh. ~ Jb 1540 skattehmn 1 mtl, 1545-51 kronohmn 1 mtl. (1545-48 8 By sn, 1550-51 i Kila sn), senare tidtals 2/3 mtl. Ligger söder om föreg.

1 Stav

1 kr. - (?siluam staw 1334 SD 4 s. 353), staff 1534 fogderäk. - Staffh 1540, Staff 1542 1686, Staf 1548 **1877** jb. ~ Ä. jbr kyrkohmn (präste). Namnet är ordet *stav* i ovisst bet., möjligen avseende någon här under heden tid befintlig gudabild i form av en stolpe (fsv. *staf*, fno. *staf*, se Kock, Ark. XXVIII s. 199 ff., M. Olsen, Hedenske kultminder I s. 251 ff., E. Noreen, NoB 1920 s. 20 f.), el., kanske troligare, någon gränspåle, i så fall mellan Östbro och Kocklanda.

1 Stavstorp

Ladugårdsberg 1/8 sk. - Stafstorp 1629 **1877** jb. - Stafftörp 1624 värml. db. ~ Första g. jb 1629, kronoutjord, senare hmn 1/8 mtl. Ligger på ett litet berg i närheten av *Stav* och är urspr. ett dit hörande torp. Det i dagligt tal uteslutande använda namnet är *Ladugårdsberg*.

1 Stelerud

1/2 fr. - Styrderet, Stirderet 1503 N. o. H. II s. 73. - Stilsrudh 1540, Stills- 1542, Stillerudh 1543, Stell- 1546, Stöllerudtt 1548 1550, Stellerudt 1551, Stelarud 1568, Stelerudh 1576 1590, Stijlerudh 1621 1686, Steglewijk 1585, Stilerudt 1600, Stegelssundh 1610, Steglerud 1715 1877, Stelerud **1917** jb. - Stjleridh 1556 tl, -ryd 1564 tl, Stelesrudh 1590 tl, Steelrudh 1610 sl, Stelerödh 1581 tl, -rodh 1629 tl, -rud 1771 1820t. lh, Stillerudh 1640, ?Stegelsrudh 1666, Stelre 1673 db. ~ Ä. jbr skattehmn 1 mtl. F. led. kan vara urspr. gen. av ett fsv. binamn **Stirdhe* 'den stele' (jfr isl. binamnet *Stirði*), där *rdh* utvecklats till "tjockt" *l* (jfr dial. *stel* av fsv. *stirdh*); det nuv. uttalet torde vara en utläsningsform. S. led. är *rud* 'röjning'.

1 Stelerudsskogen

Stersskogen 1/8 fr. - Stelerudz skougen 1662, Steglerudzkogh 1680, -skogen 1715, Steglerudzkogh 1686, Steglerudsskog 1825 1877, Stelerudsskogen **1917** jb. - Stirserudh Skogen 1659 db, Stjllerudh skoghen 1662 db, Sterudz Torp 1690t. lh, Stelerudstorp 1850t. lh, Stelerudskogen 1790t. lh. ~ Första g. jb 1662, frälsehm 1/8 mtl ("optagit på Stelerudz ägor"); skattlades på häradstinget 27/10 1662. F. led. kan vara urspr. gen. av ett fsv. binamn **Stirdbe* 'den stele' (jfr isl. binamnet *Stirði*), där *rdh* utvecklats till "tjockt" / (jfr dial. *stel* av fsv. *stirdh*); det nuv. uttalet torde vara en utläsningsform.

1 Stirserud

Sterse 2/3 sk. - Strysret 1503 N. o. H. II s. 72. - Stelrodh 1540, Stölssrudh 1542, Störsrud o. d. 1543-1600, Störsziö 1551, Sturssrudh 1572, Storsrudh 1576 1581, Styrssrudh 1610, Stjress- 1621 1633, Stjredzrudh 1660 1680, Stjrerudstorph 1686, Stirsrud 1715, Stirserud 1725 **1877** jb. - Styrssrud 1556 tl, Stjrsrud 1564 tl, Stjrszryd 1572 tl, Stjrsrudh 1602 värml. db, Stelzrudh 1590 tl, Stirsrudh 1600 tl, Sterzrod 1629 tl, Stirsserödh 1640t. lh, Stirsrö 1626 värml. db, Stirssrudh 1651 db, Störsziö 1625, Störsrö 1627, Störsö 1629 värml. db, Stersrudh 1653 db, Sterse 1670 db, Stjrsrerödh 1640t. lh, Stersserud 1751 kb, Sterserud 1736 1850t. lh 1808 Hln ek bek GS. ~ Ä. jbr skattehm 1 mtl. F. led. kan möjligen vara fsv. gen. av mansn. *Styrgher*, dels i denna form, dels i biformen **Stirghir* (jfr latinisering *Stergherus*, Lundgren, Personnamn s. 248 och *Stirbern*, *Sterbern* jämte *Styrbern* a. a. s. 247). Av gen. *Styrghes-* har då blivit *Styres-*, *Störes-*, *Störs-* (jfr *Töres-* i en mängd sv. ortn. av fsv. *Thyrghes-*), och av gen. **Stirghis* har uppkommit *Stires-*, *Stirs-*. S. led. är *rud* 'röjning'.

1 Stirserudstorp

Sterstorp 1/3 sk. - Stjrsrudstorp 1614, Stjressrudstorp 1621, -rudh (torp) 1633, Stjrerudstorph 1660, Stirsrudz- 1715, Stirserudstorp 1725, Stirserudstorp 1825 **1877** jb. - Stjrsrudstorp 1590 lh, Stirsserödztorph, Stirsseröds Torpet 1640t. lh, Sterssiötörp 1624, Stirssiötörp 1628 värml. db, Sterzzerudz Torp 1751 kb, Sterserudstorp 1780t. 1850t. lh bek ek GS Sve 5 s. 505, Stirstorp 1600 tl, Stirstorp 1651 db, Stirstärphet 1640t. lh, Sterztorpet 1629 tl, Sterstärpet 1670 db, Sterstorp o. 1666 Gs s. 341. ~ Första g. jb 1614, skattehm 1/3 mtl. Ligger i närheten av Stirserud och är väl urspr. ett torp därunder.

1 Stubbetorp

1/4 fr. - Stubbetorp 1683 **1877**, Stubberudstorp 1686 jb. - ?Rubbetorp i Broo sochn å frelsse 1660 db, Stubbetorp el. Stubberud 1751 kb. ~ Första g. jb 1683, frälsehm 1/4 mtl ("upt. på Nohlby ägor"). Nämnas ej i dagligt tal, hör under Hammar. Namnet har möjligen urspr. varit *Stubberud*, vilket är identiskt med ä. sv. *stubberudh* 'svedjeland, där blott stubbarna återstå' (jfr SOV III s. 21, under *Bångberget*), sedan utvidgat till *Stubberudstorp* och genom mellanledens bortfall förkortat till *Stubbetorp*.

Takene, Nytan

- Tackenne 1545 1546; Nýtaken 1568, Nýtthann 1572, Nýtta 1576, Nýtagen 1580 jb. - Nýtta 1556 tl, Nýtta 1564 tl, Tackenne 1660 db. ~ Jb 1545-80 kronotorp (1580 kronohm 1/2 mtl). Namnet *Takene* är urspr. best. form sg. dat. av fsv. *taka* 'intaga'. Samma ord ingår urspr. som s. led i namnet *Nytan*, vari f. led. är adj. *ny*. Jfr SOV V s. 6.

1 Tarm

1/2 fr. - Thärym 1503 N. o. H. II s. 73. - Tarmh 1540, Tarm 1542 **1877**, Tarnn 1543, Tharme 1572 jb. - Tar 1556 tl, Tram(!) 1623 värml. db, Tarum 1640t. 1690t. lh. ~ Ä. jbr skattetorp, snart hmn 1/2 mtl. Troligen har namnet urspr. tillkommit den genom hmnnet rinnande *Tarmsälven*. Det medeltida citatet behöver ej välla någon svårighet, ty i samma källa skrives *Värmskog* dels *Warymskog*, dels *Wermeskog*; jfr också *Olserud* och *Årsås* i *Olseruds* sn samt N. o. H. II s. 66 längst ned. Det är icke omöjligt, att namnet *Tarm* urspr. betecknat ån med dess mycket slingrande lopp.

1 Västbro

2 fr (sät.). - Wesbro 1401 SDns 1 s. 1. - Väsbro 1540, Wäs(s)bro 1568 1715, Wesbro 1542 1600, Westbro 1543 1585, Wästbro 1686, Wästbro 1725 **1877** jb. - Bro 1546 tl. ~ Ä. jbr frälsehm 2 mtl. Denna gård, belägen väster om *Broälven*, och de öster om älven belägna gårdarna *Östbro*, *Norra* och *Södra*, kallades urspr. med det gemensamma namnet *Bro*, givet efter en landsvägsbro över älven. Bro kyrka och kyrkogård äro belägna på ägora.

Östbro

- ?Bro 1460 dipl. - Bro 1540 1551, Broo 1543 1581, Östbro 1585 1725, Ösbro 1590 1715, Östbro 1715 **1877** jb. - Bro 1546 tl. ~ Ä. jbr uppta endast en gård, skattehm 1 mtl, men då tl 1546 upptar tre gårdar *Bro*, synes detta innebära dels gården *Västbro*, dels de båda gårdarna *Östbro*. Dessa gårdar, belägna öster om *Broälven*, och den väster om älven belägna gården *Västbro*, kallades urspr. med det gemensamma namnet *Bro*, givet efter en landsvägsbro över älven.

1 Norra (Ö.) Nordbro 1 kr. - Ö. Norra 1825 **1877** jb. - N. Östbro 1779 Fw s. 563, Norra Bro 1751 kb, Norr Bro 1790t. lh, Norrbro 1790t. b. 1800t. lh, N. Bro 1808 Hln. ~ Se följ., som ligger söder om denna gård. *Värmlands Bro* jvst ligger på ägora.

1 Södra (Ö.) Söderbro 1 kr. - Ö. Södra 1825 **1877** jb. - S. Östbro 1779 Fw s. 563, S^a Broo 1736 1771 lh, Sörbro 1780t. b. 1800t. lh, Sör Bro 1790t. lh, S. Bro 1808 Hln, Södra Bro 1810t. lh. ~ Ä. jbr (tillsammans med föreg.?) skattehm 1 mtl. Jfr föreg. Genom beslut av K. Kammarkollegium 5 dec. 1930 skall den genom sammanläggning av 1 Östbro Norra och 1 Östbro Södra bildade fastigheten benämnas Östbro nr 2.

Övenstorp

- Öffwenstorp 1568, -tårp 1585, Öffuennstorp 1571, Öunstårp 1572, Öuenstårp 1576 1581, Öffuenstårp 1590, Öfumstorp 1600, Öfuernes torp 1605 jb. - Övenstorp 1556 tl, Offuas- 1581 tl, Öuestorp 1590 tl. ~ Införes i tl 1556, upptas jb 1568-1605 (1568-69 med Grorud i S. Ny sn), skattetorp. F. led. är gen. av fsv. mansn. *Öivind* (isl. *Eyvindr*).
